

Türkiye’de her çocuk okula adımını attığında okul bahçesinde bir Atatürk büstüyle karşılaşır. Kapıdan içeri girdiğinde de okul duvarını süsleyen Atatürk resmi, Gençliğe Hitabe, Onuncu Yıl Nutku gibi Atatürk’e ait materyaller onu beklemektedir. Sınıflarda da aynı durum göze çarpar.

Devlet, 1923’ten beri Kemalist, 1934 soyadı yasasından beri Atatürkçü idi. Bu durum devletin anayasalarından başlayarak yönetmeliklere, ders programlarına ve kitaplarına kadar bütün ana ve ikincil metinlere nakış gibi işlenmişti. Her 10 Kasımlarda Atatürk’ün kurtarıcı, devlet kurucu, devrimlerde öncülük rolüne vurgu yapılırdı. 23 Nisan, 19 Mayıs, 30 Ağustos, 29 Ekim bayramlarının her biri de ya onun öncülüğünde gerçekleşen, ya da doğrudan onunla ilgili bir olayı ifade eder. Kısacası, iktidar partisi bu işten sıyırmaya çalışıyor olsa da her Türkiye vatandaşı, Atatürk’le dopdolu bir siyasi iklimde gözünü açar ve kapatır.

Fakat Kemalizm’den ve Atatürkçülükten ne anlamalı? Kemalist ifadesi, Kurtuluş Savaşı’nın başlarında İstanbul siyaset adamlarının ve gazetelerinin dilinde önce “Kemalîler” olarak geçti. Apaçık, “Kuvayı Milliyeciler” anlamındadır. Daha sonra Batılı istihbarat raporlarında ve yayınlarında da “Kemalist” sözü kullanıldı. Kemalizm veya Mustafa Kemal Paşa, başında bir Kafkas kalpağı ile resmedilir ve bu resim biz bağımsızlıkçılara her zaman sevimli gelmiştir. Atatürkçülük ise 1930’lu yılların Batılı yaşam tarzını hatırlatır. Bunu resmeden ve birçok çevrenin beğendiği en iyi fotoğraf, 1925 sonrasında başlayan Atatürk’ü cumhuriyet balolarında kadınlarla dans ederken gösteren resimdir. Atatürkçülük, önce CHP’nin, sonra devletin resmi görüşü olarak Anayasa’ya Altı Ok olarak yazılmıştır. Fakat bu ilkelerde bir anlayış birliği oluşturmak mümkün olmamıştır. Daha çok devletçi olan İsmet Paşa da Atatürkçüdür, özel girişime inanan İş Bankası Genel Müdürü Celal Bayar da. 27 Mayısçılar da Atatürk’e bağlıdırlar, Süleyman Demirel, 12 Martçılar, 12 Eylülcü Kenan Evren ve arkadaşları da...

Bu nedenledir ki, Atatürk ve Atatürkçülük üzerine yorumlar çeşitlenmiş ve yeni arayışlar ortaya çıkmıştır. “*Hangi Atatürk?*”, “*Hangi Kemalizm?*” gibi kitaplar yazılmıştır. 60 yıllık Atatürkçü Yunus Nadi bile iktidarın Atatürkçülüğüne tepki olarak “*Ben Atatürkçü Değilim*” adlı kitap yazmıştı.

1989’da Profesör Muammer Aksoy, bir grup arkadaşıyla “Atatürkçü Düşünce Derneği”ni kurduğunda birçok kişi “*Devlet Zaten Atatürkçü. Bunun derneği de nereden çıktı?*” diye hayret etmiştir. Dernek birkaç yıl az bir üyeye idare etmek zorunda kalmıştır.

Sosyalist-Kemalist İttifakı: HERKES ÖNCE KENDİSİ OLMALIDIR

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 29 Ocak 2014 10:45 -

Fakat Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girme süreci hızlandıkça, cemaatler güçlendikçe, laik aydınlarla yönelen suikastlar arttıkça Atatürkçülüğünün fena halde yara almakta olduğu, 1930'larda inşası tamamlanan çatının gevşeyip sallanmaya başladığı daha açık görülünce bu derneğe ilgi artmıştır.

“ADD'ye olmaya ne dersin?”

1990'lı yıllardan birinde bana bir arkadaş geldi:

- *Atatürkçü Düşünce Derneği'ne kaydolma konusunda düşüncen nedir?* dedi.
- *Atatürkçüysen tabii kaydolmalısın,* dedim.
- *Kendim için sormuyorum, senin için soruyorum,* diye açıkladı.

Yıllardır sosyalist olarak tanınmış, 1971-73 arasında yargılandığım Mamak Sıkıyönetim Mahkemesindeki sorgu ve savunmamda sosyalist olduğumu söylemiş olan ve bu nedenle hüküm giymiş ben, gidip ADD'ye üye olsaydım, bana demezler mi idiler ki: *“Bak bak! Sosyalizmden vazgeçti de geldi Atatürkçü oldu? Senin burada ne işin var?”*

Fazla düşünmeden yanıtladım:

Sosyalist-Kemalist İttifakı: HERKES ÖNCE KENDİSİ OLMALIDIR

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 29 Ocak 2014 10:45 -

— *Ben kaydolamam. Çünkü ben sosyalistim.*

Atatürkçülükle sosyalizmin buluştuğu birçok nokta vardı. Bu nedenle zaten sosyalist öğretmenlerin 12 Eylül darbesinden 9 ay önce kurduğu meslek dergisinde M. Rauf İnan, Satı Erişen, Sami Nabi Özerdim, Kifayet Özaydın, Maruf Buzcugil gibi su katılmamış Atatürkçülerle birlikte çalışıyorduk. Sosyalizmle Kemalizm'in veya Atatürkçülüğün aynı şey olmadığını 1960'lı, 70'li yılların halk hareketlerini ve teorik tartışmalarını yaşamış olan onlar da, biz de biliyorduk. Fakat birbirimizi çok seviyor ve birbirimize güveniyorduk. Birlikte siyasi bir hapishaneye atılmış gibiydik. Birbirimize yapışmıştık. 30 yılı aşkın dergicilik ve dernekçilik döneminde gerek Atatürkçülerle, gerekse Atatürkçü Düşünce Derneği genel merkezi ve şubeleriyle birçok ortaklaşa iş yaptık. Birçok bildiriye birlikte imza attık. Yürüyüşlere, mitinglere katıldık. Onlar benim sosyalist olduğumu biliyorlardı.

12 Eylül öncesinde hararetle bir sosyalist iken bundan artık umudu kesince Sosyal Demokrat Partiye üye olanları gördükçe hayret ediyordum. Bu arkadaşlar, seçim çalışmalarında "*Biz sosyal demokratlar olarak*" diye nasıl söze başlıyorlardı?

Her akli başında Türk gibi, ömrüm boyunca Kurtuluş Savaşı'nın ruhuna bağlı kaldım, orada Mustafa Kemal Paşa'nın rolüne hakkıyla yer verdim. Halifeliğin kaldırılmasından, tekkelerin kapatılmasına, yazı devriminden kadınlara seçme ve seçilme hakkı veren yasaya kadar Cumhuriyet döneminin üst yapı devrimlerini övdüm. O dönemin sosyalistleri de öyle davranmışlardı. Fakat onların üretim araçlarının mülkiyetini toplumsallaştırmak, topraksız köylüleri toprak sahibi yapmak, ağalığı ve sermaye egemenliğini toptan sona erdirmek, emeğin iktidarını sağlamak gibi daha ileri hedefleri vardı.

"Komünistken Atatürkçü kesildiler!"

Sosyalist-Kemalist İttifakı: HERKES ÖNCE KENDİSİ OLMALIDIR

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 29 Ocak 2014 10:45 -

Hiçbir yerde “Ben Atatürkçüyüm” demediğim halde bir gün bakın başıma ne iş geldi?

Eğitim-Sen Düzce Şubesi, 29 Kasım 1997 günü düzenlediği etkinliğe konuşmacı olarak beni ve ADD'den bir yönetici davet etmişti. Kürsüde yerimizi aldık. ADD'nin ilk yıllarında onun genel başkanlığını yapmış olan konuşmacı daha söze başlarken beni işaret edip:

—*Eski komünistler, sosyalizmden umutlarını kesince şimdi Atatürkçü kesildiler. Onlara inanmayınız!* demez mi? Bu avukatın, ideolojik kimliğini soğuk savaş döneminde edindiği, şiddetli bir anti-komünist olduğu anlaşılıyordu. Bunca milletin önünde beni rezil edebileceğini sanıyordu.

Onun konuşması bitince ben de söze şöyle başladım:

—*Sosyalistler vatanlarını herkesten çok severler. Kurtuluş Savaşı'nı en iyi destanlaştıran Nazım Hikmet'in bir sosyalist olduğunu unutmayalım.*

Salon alkıştan yıkıldı da moralim düzeldi.

Hakkını yemeyeyim: Bu avukat arkadaş, birkaç yıl sonra Sıdika Avar'ın Dağ Çiçeklerim kitabını sormak için büromuza telefon ettiğinde telefonun öteki ucunda idim. Düzce'de hakkımda söylediklerinden ötürü özür diledi. Belki sosyalizm konusunda zihni genişlemişti, belki benim Kurtuluş Savaşı konusundaki çalışmalarımından haberdar olmuştu da öyle vatan haini falan olmadığını öğrenmişti...

Fakat çevremdeki sosyalist arkadaşlar, neredeyse toptan Atatürkçü oldular. Her halde bir kampanya halinde çoğu Atatürkçü Düşünce Derneği'ne üye oldular. Sosyalizmden vaz mı geçtiler de Atatürkçü oldular, yoksa hem sosyalist, hem Atatürkçü müdürler veya bir süreliğine Atatürkçüdürler de sonra yeniden sosyalistlik yatağına mı dönecekler, burada bazı belirsizlikler var... Bu arkadaşlar, derneğin Genel Merkezi için adaylıklarını da koydular. Bu durum epey itişip kakışmalara da neden oldu. Kökten sürme ADD'ciler dağdan inen yeni Atatürkçülerin bağdakini kovacağı endişesine kapılmış olmalıydılar.

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 29 Ocak 2014 10:45 -

İnsanların ideolojik ve siyasi görüşlerini değiştirmelerini anlamak mümkündür. Fakat benim için sosyalizmin suyu çıkmış gibi bunu bırakıp başka bir ideolojiye kapağı atmamın mümkünü yoktu. O zaman nasıl aynadaki kendi yüzüme bakabilirim?

“Sosyalizm de nereden çıktı?”

O zaman üyesi bulunduğum partinin 13 Kasım 2010 günü Ankara İl Kongresi'ni yönettim. Bir iki kişi kürsüdeki konuşmaları sırasında “*sosyalizm*” sözcüğünü kullandı. Oturuma ara verildiğinde partiye yeni üye olmuş bir emekli asker bana:

— *Bunlar ne söylüyorlar yahu? Nereden çıktı sosyalizm. Atatürk yapılması gereken her şeyi söylemedi mi?* diye şikâyetinde bulundu. Ona bu partinin sosyalist bir parti olduğunu, delegelerinin de doğal olarak böyle konuştuğunu söyleyemedim. Çünkü parti yöneticilerinin bir süreden beri kullandıkları dile bakarak bundan artık ben de emin değildim. Dedim ki:

— *Bu partide çeşitli insanlar bulunur. Sosyalistlerin bulunmasını da doğal karşılamalısın...*

Bir ödül yönetmeliği tartışması

Öğretmen Dünyası'nın çağrısıyla eğitim kuruluşları olarak her yıl bir eğitimciye Eğitim Onur

Sosyalist-Kemalist İttifakı: HERKES ÖNCE KENDİSİ OLMALIDIR

Zeki Sarıhan tarafından yazıldı.
Çarşamba, 29 Ocak 2014 10:45 -

Ödülü veriyorduk. Bunun için 8 kuruluşun temsilcileri 24 Şubat 1994 günü bir araya geldiğimizde bunun bir yönetmeliğini yapmaya karar verdik. Yönetmelikte bulunması gereken maddelerden biri ödül verilecek kişinin niteliği idi. Bazı temsilciler ödül verilecek kişinin Atatürkçü olmasını önerdiler. Ben yönetmeliğe böyle bir madde konulmasına itiraz ettim. Gerekçesi şuydu: *Bir eğitimci çeşitli hizmetlerle eğitime büyük katkıda bulunabilir. Kitaplar yazar, iyi öğretmenlik yapmış olur, eğitime büyük bağışlarda bulunmuş olabilir. Bu kişide illa Atatürkçü olmasını aramak ödülü daraltır. Bu kişi, sosyalist de, sade bir demokrat da olabilir.* Nedense bazı hiç ummadığım delegeler de içinde olmak üzere çoğunluk Atatürkçülükte, ben de görüşlerimde direttim.

—*Biz gidip başka bir yerde toplanıp yönetmeliği yapalım,* diyerek kalkıp gittiler. Fakat bundan hiçbir şey çıkmadı. Eğitim Onur Ödülü'nü gene biz örgütledik, yönetmeliğini de yaptık. Atatürkçülük diye bir şart da koşmadık. Her yıl bu ödül veriliyor.

Diyeceğim o ki: Ülke sorunlarının altından kalkabilmek için geniş bir yurtsever cepheye ihtiyaç vardır. Ancak bu cephede herkes kendisi olabilmelidir. Herkes kendisi olmazsa ittifak diye bir şey de olmaz. İki yıl önce yazdığım gibi *"Sosyalizmi unutmayalım"* ve çiğnetmeyelim. Kemalizm'in hakkını da o gereği gibi verir.